

O družbenem upravljanju v kliničnih bolnišnicah Ljubljanske izkušnje

Določila splošnega zakona o univerzah predpisujejo, da fakulteto vodijo fakultetni svet, fakultetna uprava in dekan. Fakultetni svet je družbeni organ, ki ga sestavljajo — poleg notrajnih članov — še člani, ki jih izvoli republiška skupščina iz vrst znanstvenih, strokovnih in drugih javnih delavcev. Tako ima fakultetni svet medicinske fakultete štiri »notranje« in 9 »zunanjih« članov. Zakon tudi predpisuje naloge teh svetov, ki so precej številne. Med drugim ima fakultetni svet po zakonu pravico, obravnavati delo fakultete kot celote. Glede na to, da predstavljajo klinike torišče dela medicinske fakultete, je razumljivo, da mora fakultetni svet bolj ali manj obravnavati tudi vprašanja, ki se nanašajo na delo klinik, čeprav so to v glavnem vprašanja medicinsko-znanstvenega značaja.

Zanimiv je še en predpis, ki je hkrati povezan z upravljanjem in delom družbenih organov. To je določilo uredbe, ki se glasi: »Strokovni uslužbenci zdravstvenega zavoda (zdravniki, zdravniški pomočniki in drugi) so pri svojem strokovnem medicinskem delu samostojni in se upravni odbor ne sme vmešavati v njihovo delo.« Moramo takoj omeniti, da je to povsem razumljivo, saj bi bilo vsako vmešavanje nestrokovnjakov v zdravniško strokovno delo neumestno. Toda zadeva ni tako preprosta. Ne gre namreč izključno za zdravljenje v ožjem smislu, temveč tudi za to, da je s strokovnim delom povezano bolj ali manj vse, kar se nanaša na zdravljenje, tako vprašanje dežurne službe, dodeljevanje hrane, nadurno delo, disciplina glede cen bolniških dni, uporaba zdravil itd., kar vse zelo zanima družbeni organ.

O delni decentralizaciji

Po skoraj triletnem delu družbenega organa, upravnega odbora ljubljanskih klinik, kjer je 15 enot, med katerimi je 13 klinik, se je za devetčlanski odbor, v katerem so le štirje ljudje »zunanji člani«, lahko ugotovilo, da en sam organ komaj lahko dejansko upravlja vse klinike. To se zlasti zato, ker ima vsaka klinika svoje probleme, lastno ceno oskrbnega dne in svoje sklade.

Zato je prišlo do decentralizacije družbenega upravljanja in aprila so klinike dobile svoje upravne odbore. Dotakratni upravni odbor je postal osrednji odbor; v sporazumu s strokovnim svetom in s svetom za zdravstvo pa so bila sprejeta pravila o organizaciji, nalogah in poslovanju ljubljanskih kliničnih bolnišnic. Tudi ti upravni odbori štejejo od 7 do 9 članov. V 15 upravnih odborih je sedaj 136 članov, od tega 76 »zunanjih«. Vključeni so tudi upravni odbori lekarniške službe, rentgenološkega zavoda in tehničnega oddelka.

Toda te enote vendarle niso popolnoma samostojne, saj zavod v celoti posluje kot finančno samostojen zdravstveni zavod že od začetka leta 1953. Pravila pa vendarle pravijo, da »se enote obravnavajo samostojno in da praviloma presežek dohodka kake enote ne more biti uporab-

ljen za kritje morebitnih izgub kake druge enote«. Primanjkljaj pa bi namreč moral kriti nadzorni organ, toda prav za leto 1955 imamo primer, da so bile nekatere klinike deficitne, druge pa aktivne, tako da je v celoti znašal presežek 1.440.000 dinarjev. Minilo je že pol leta in še vedno ni rešeno vprašanje kritja deficita posameznih klinik.

Delo družbenega organa

Iz razumljivih razlogov je to delo tudi vezano na sporazume, katere določa uredba o družbenem upravljanju zdravstvenih zavodov. Gre za sporazum, odn. pristane, ki naj ga k vsem važnejšim zadevam daje nadzorni organ. To zlasti velja za finančno poslovanje zavoda, pa proračun, zaključni račun in na

določanje cen. Na 16 sejah, kolikor jih je lani imel osrednji upravni odbor, so obravnavali večinoma prav ta vprašanja. Iz objektivnih vzrokov je bilo v letu 1955 treba trikrat zvišati cene oskrbnih dni. Govorilo se je tudi o investicijah, za katere določa dotacije nadzorni organ v sporazumu z medicinsko fakulteto. Osrednji odbor je razpravljal še o dodatnih plačah, o prehrani bolnikov, uslužbencev, o letni inventuri, o nadurnem delu, o delu upravnih odborov klinik in o drugih vprašanjih.

Podobno je delo upravnih odborov klinike, ki so bili imenovani lanskega aprila. Navedil bomo 4 večje klinike. Iz pregleda vidimo, koliko sej so imeli upravni odbori do konca leta in kaj so obravnavali na njih:

Klinika	Število sej	Pravila ustanov	Proračun, zaključni račun	Določanje cen	Poraba skladov	Investicije	Delovni odnosi	Odnosi osebja	Spori
Interna	6	3	6	—	2	3	2	—	—
Kirurška	4	1	1	2	4	3	2	—	—
Onkološka	6	1	1	1	1	3	5	—	2
Pediatrska	7	—	—	2	—	4	2	—	2

Vprašanje odnosov uslužbencev do bolnikov se vobče ne obravnava dovolj in nič se ni storilo glede navezovanja stikov z bolniki. Prav tako so pomanjkljivi stiki s sorodnimi družbenimi organi, zlasti s socialnim zavarovanjem. Samo osrednji upravni odbor je dobro povezan s sekretariatom za zdravstvo izvršnega sveta Slovenije. Kadar koli so razpravljali o ceni oskrbnega dne, so razpravljali tudi o vseh tistih okoliščinah, ki utegnejo vplivati na ceno. Nekatere klinike namreč ne spoštujejo dovolj odobreno ceno in jo pogosto zelo prekoračijo. Zapleten problem je tudi vprašanje zaposlenih osebja. Na 2.000 postelj, kolikor jih klinike imajo, pride 1.900 uslužbencev. Razen tega so obravnavali tudi vprašanje nadurnega dela, ki ga je bilo lanskega leta decembra za približno 24.000 ur. V zvezi z vprašanjem zaposlenih in s kakovostjo njihovega dela, kakor tudi v zvezi s pravičnim odnosom do bolnikov, moramo tudi omeniti veliko fluktuacijo. Lani je bilo na-

novo sprejetih 421, odšlo pa je 434 uslužbencev. To je hud problem, ki je povezan tudi z nagrajevanjem. K temu moramo dodati še prenapolnjenost, saj je število koristnikov čedalje večje. Lani je bilo na vseh klinikah približno 45.000 bolnikov, oskrbnih dni pa okrog 650.000.

Naloge tega zdravstvenega zavoda so pač obširne. Družbeni organ jih je reševal po svojih močeh. V okviru teh moči spada tudi potreben čas, ki ga člani družbenega organa nimajo dovolj.

Jože Jurač,
član
osrednjega upravnega odbora
ljubljanskih klinik

Brez »Naše skupnosti«
ne more biti kvalitetnega
sodelovanja in odločanja
v organih družbenega
upravljanja.

Bolnišnica na Salati v Zagrebu

Bolnišnica za TBC v Topolšici

Družbeno upravljanje zdravstvenih ustanov

Vrsta ustanove	Štev. zdravstvenih ustanov	Štev. uprav. odborov	Štev. članov uprav. odborov	Škupa	moški	ženske
Splošne in klinične bolnišnice	127	127	1.044	855	189	
Specialne bolnišnice	69	68	493	412	81	
Higienski zavodi	53	53	363	314	49	
Domovi ljudskega zdravja	293	291	2.428	1.947	481	
Samostojne zdravstvene postaje	361	274	1.858	1.563	295	
Naravna zdravilišča	54	52	326	292	34	
Reševalne postaje	18	17	101	88	13	
Zavodi za transfuzije krvi	5	5	36	26	10	
Antituberkulozni dispanzerji	23	20	140	109	31	
Centri za rehabilitacijo	5	5	41	34	7	
Dispanzerji za žene	2	2	12	4	8	
Otroški dispanzerji	23	22	140	57	83	
Zobne ambulante	3	3	25	20	5	
SKUPAJ	1.036	939	7.007	5.721	1.286	

Podatki pričajo, da 10% zdravstvenih ustanov nima družbenih organov upravljanja.

Od skupno 163 splošnih bolnišnic je obseženih 127, od 72 specialnih bolnišnic pa 69.

V tej anketi je obseženih 98% zdravstvenih domov, samostojnih zdravstvenih postaj pa 68%.

V sestavu domov ljudskega zdravja so tudi otroški in ženski dispanzerji, antituberkulozni dispanzerji, zobne ambulante, reševalne postaje in vse liste ustanov, ki imajo skupni upravni odbor. Od teh ustanov so na tabeli ločeno prikazane samo tiste, ki niso v sestavu domov ljudskega zdravja.

S takimi podatki niso obsežene tudi lekarnice, čeprav imajo svoje upravne odbore.

Premalo prostora v šolah za strokovno izobrazbo mladine

Eden izmed ukrepov za ublažitev pomanjkanja strokovnih kadrov je bila ustanovitev službe za poklicno usmerjevanje mladine. Danes poudarjajo važnost te službe celo tisti starši, ki so še do nedavnega mislili, da so gimnazije edina dobra pot za nadaljnje šolanje njihovih otrok. Danes pa vse bolj uvidevajo, da strokovne šole odpirajo otrokom prav tako, če ne še širšo pot kakor pa gimnazije.

Na Hrvaškem imajo danes 130 šol za učence v gospodarstvu, 38 industrijskih in okrog 50 srednjih strokovnih šol, več srednjih in višjih ekonomskih šol in samo 50 gimnazij. Tako razmerje je nedvomno pozitivno, čeprav izkušnje in potrebe narokujejo, da se število srednjih strokovnih šol še poveča, kajti sedanje šole ne morejo sprejeti vse mladine, ki se želi vanje vpisati. To pa predstavlja za omenjene službe za poklicno usmerjevanje mladine najtežji problem. Na primer, industrijska šola v Zadru je dobila okrog 150 prostora za vpis, prostora pa imajo samo za 60 novih dijakov. Zadrska posredovalnica za delo je prejela okrog 400 prostora maturantov osemletk za zaposlitev v gospodarstvu in za sprejem v industrijske šole. V nekaterih drugih mestih se

pojavljajo podobne težave, zlasti v pogledu dijaških stanovanj. Na Reki so imeli na primer v začetku šolskega leta v strokovnih šolah in v šolah za učence v gospodarstvu okrog 800 mest na razpolago; za vpis v srednje strokovne šole in za učenje obrti pa se je iz reškega okraja prijavilo samo 240 maturantov osemletk. Tako je v reških šolah ostalo prazno okrog 500 klopi. Službe za poklicno usmerjevanje mladine iz okrajev Zader, Ogulin, Karlovac, Virovitica in celo iz Banje Luke so prošile ljudski odbor na Reki, naj bi sprejel v svoje šole ustrezno število mladine iz teh okrajev. Toda kljub najboljši volji niso mogli ustreči prošnjam teh ljudskih odborov, ker na Reki nima jo stanovanj za učence iz drugih krajev. Zaradi takih težav se dober del mladine vpisuje v tiste šole, ki so jim dostopne, ne glede na to, ali imajo za te šole voljo in veselje ali ne. Uprave nekaterih strokovnih šol izkoroščajajo veliko zanimanje mladine in omejen šolski prostor za to, da pri vpisovanju postavljajo razne pogoje. Bili so celo taki primeri, da so starši teh učencev intervenirali pri nekaterih voditeljih in učiteljih teh šol, da bi tako dosegli vpis svojega otroka.

K. A.